

אור שמח

הלכות גירושין פרק ט הלכה יז

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לג - תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

אבל בירושלמי הקשו, מאי שנא מתנה מגט, ואמרו חברים בשם רבי יוחנן, שיש הבדל, ולא פירשו ההבדל. ולאחר מכן רבי זעירא פירש כנ"ל. מוכח שחבריא היה להם חילוק אחר, וצריך ביאור מה חילקו.

ההבדל בין גט למתנה לפי חבריא בירושלמי

ונראה פירושו, ע"פ מה דאמר בבלי פרק האומר² (קידושין ס, א) דלר' יוחנן דסבר מעכשיו ולאחר שלשים הוי שיורא ותפסו קדושי כולהון כשרגא (דליבנא) [דליבנא] מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט, נימא כל גיטא דמשייר בה ולא כלום הוא, ומשני רבא גט להוציא ומיתה להוציא, מה ששייר גט גמרתו מיתה, וא"ל אביי מי דמי, גט מוציאה מרשות יבם, מיתה מכניסה לרשות יבם, פירוש, דבמיתה אינה נפקעת מרשות בעל ומיבמה, וגט מוציאה ומרחקה מהבעל. א"כ³ זה אמרי חבריא, אינה איסרה [לא זו הדרך], דאם כתב מתנה לאחר, מהיום ולאחר מיתה, שפיר רמית, אמאי לא הוי ספק חזרה ספק תנאה. אבל משנתנו דיש נוחלין בכותב נכסיו לבניו, דהמתנה מקנה אותה לבניו, ומשייר לאחר מיתה, ומיתה מכנסת נכסיו לבניו, כי הבנים נוחלין אותו, ומה ששייר בהמתנה גמרתו מיתה, ודו"ק. ולפ"ז⁴ אף אם כתב

ואינך יכול להשוותם יחד.

³ פירוש: על פי זה מבואר היטב, דלרבי יוחנן תמיד, מהיום ולאחר זמן פירושו שכל יום מוסיף, לפיכך הנותן מתנה מהיום ולאחר מיתה, פירושו שבכל יום נותן עוד. והנה, אם היה נותן לאחר – לא ליורשו – מהיום ולאחר מיתה, הוה אמרינן דלא זכה כלל, דאין מתנה לאחר מיתה, כמו שבגט לא הוי גט, אבל מתנא' דיש נוחלין איירי בנותן לבניו שהם יורשים אותו, והרי המיתה והמתנה אינם סתירה, לכן הוי מתנה, ואפילו אם הוא בן בין כמה בנים כמבואר בהערה הבאה.

⁴ פירוש: כיון דהיכא דהמיתה והמתנה אינה סתירה, אפשר לומר שמתחיל מעכשיו ומסתיים במותו, לפיכך אפילו אם יש כמה בנים [וזה הכרח לפרש כן, כי דוחק להעמיד המשנה רק בבן יחיד], גם כן המיתה והמתנה אינה סתירה, שאע"פ שאם יש כמה בנים כולם יורשים, מכל מקום כל בן נחשב יורש הכל, אלא שכיון שכל אחד יורש הכל, חולקים ביניהם, לכן גם כשנותן לבן אחד מהיום ולאחר מותו, אין המתנה והמיתה סתירה, לכן רק הבן הזה זוכה, כי נתן רק לו, שהתחיל מהיום והסתיים במיתה. ויש ראיה לזה מלשון הגמרא בבא קמא (פח, ב) דאמרו, שאם יש לו כמה בנים, ונותן לבן אחד, רוצה להכריח מהבנים האחרים, כי כולם נחשבים יורשים את הכל, לכן גם

הלכה יז

הכותב מהיום ולאחר מיתה – ההבדל בין מתנה לגט

הנה¹ במתנה שנינו בפרק יש נוחלין (ב"ב קלו, א) הכותב נכסיו לבניו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה, ובגמרא רמי מגט דמספקא לן אם מועיל, ומשני התם מספקא לן אם תנאה או חזרה, אבל הכא הכי אמר ליה גופא מהיום ופרי לאחר מיתה. ובירושלמי פרק מי שאחזו (גיטין פ"ז) הלכה ג' רמי בזה, ואמרו חבריא בשם ר' יוחנן אינה איסרה. רבי זעירא בשם רבי יוחנן אינה כגיטין אינה כמתנה, אמר ר' אילא במתנה מכיון שאמר מהיום מתנה גמורה היא, לאי זה דבר כתב בה לאחר מיתה, לשייר לו אכילת פירות, ובגיטין מכיון שכתוב מהיום בגט כרות הוא, לאי זה דבר וכו'. וכפי הנראה דמפרשי חבריא טעם אחר. וצ"ב מה זה.

סיכום: הכותב מתנה מהיום ולאחר מיתה, אמרינן דנותן גוף מהיום ופירות לאחר מיתה, אבל בגט מספקא לן אם חוזר בו. ולכן הוי ספק גט. דכאשר יש אפשרות לפרש שאינו חוזר, שפיר טפי.

¹ ז"ל הרמב"ם (גירושין ט, יד) "אמר לה הרי זה גיטך מעכשיו או מהיום לאחר מיתתי ומת, הרי זו ספק מגורשת, שמא אחר שאמר מעכשיו חזר בו וסמכה דעתו על לאחר מיתה, שאין גט לאחר מיתה" ע"כ.

² פירוש: מאה איש שקדשו אשה מהיום ולאחר שלושים יום, לפי רבי יוחנן כולם יש להם בה קצת קידושין, והטעם, כיון שאמרינן שהמקדש מכאן ועד שלושים יום, בכל יום מתווסף בה קידושין לפי חלוקה של שלושים יום כלבנים של בנין, שיש רווח בין אחת לאחת, לכן יש מקום לאחרים לתפוס בה קידושין. ומקשה הש"ס מהא דהנותן גט לאשה ואמר לה מהיום ולאחר מיתה הוי ספק גט וחולצת ולא מתייבמת, ולפי רבי יוחנן משמעו שהגט יתחיל לחול עכשיו ויסתיים לאחר מיתה, והרי אין זה גט כלל, דאינו דומה לקידושין שיכול לקדשה למקצת, אבל גט צריך להיות כריתות, ומדוע אינה מתייבמת. ומתרץ רבא, דכיון שגט מוציאה ומיתה מוציאה, ואמר לה מהיום ולאחר מיתה, אין זה שיוור בגט, דאומר, שהגט והמיתה יוציאו אותה יחד. ומקשה אביי, דגט אינו דומה למיתה, דגט מוציאה מידי יבם ומיתה מכניסה ליבם. ואם תאמר מה בכך, הרי לגבי בעל שניהם מוציאים אותה, כוונת אביי לומר, שכיון שמיתה מכניסה ליבם כי הוא אחיו של מת, הרי שהמיתה לא מוציאה מרשות הבעל, וגט מוציא מרשות הבעל, והם תרתי דסתרי,

אור שמח

הלכות גירושין פרק ט הלכה יד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לג - תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

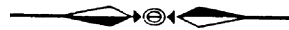
מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום שמא אינה מקודשת לשניהן, מכבר לשירצה, הרי דמדמה מעכשיו ליעוד, ויכול לחזור, וזה לכשירצה דאמר, נראה לפרש, דפירושו, דכיון דקדושי שני תופסין, א"כ מצי אמר אדעתא דתיאסר לי לתשמיש לא בעינא, דאני קדשתיה באופן שתהא מותרת לי, ולא שתתקדש בתוך שלשים לאחר, ותהיה אסורה לי [דאיתתא לבי תרי לא חזיא] והוה כטעות במקח, אף שנעשה אחר הקדושין, כיון שלא נגמר מצי טעין הכי, וכדאמר ב"ק דף ק"י ע"ב אלא מעתה יבמה שנפלה לפני מוכה שחין כו', דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה, ועיין תוספות כתובות (דף מז, ב) ד"ה שלא כתב אלא לכונסה, ועיין ירושלמי ב"ב, ודוק היטב:

סיכום: אם מקדשה מהיום ולאחר שלושים יום, אינו יכול לחזור בו בתוך שלושים יום, אפילו שיחול רק לאחר שלושים, וכל זה אם לא קדשה אחר, אבל קדשה אחר בתוך שלושים יוכל לחזור בו, דעל דעת כן שתהא אסורה עליו לא קדשה.

נכסיו לחד ברא מכ"מ מיתתו גומרת המתנה, דאי לא הוי רק חד ברא ירית הוא, לכן מתחיל המתנה מחיים וגומרת במיתתו, ויעוין ב"ק דף פ"ח ע"ב משום דראוי ליורשו הוא כו', הכא לאברוחי לנכסיה מבריה אתי כו' והבן.

סיכום: לפי חבריא, ההבדל בין גט למתנה לבנו, דבנו יורשו, והמיתה שוה לנתינתו, ששניהם נותנים, לכן הוי מתנה, שמה שלא נתן בעצמו, גמרה מיתה, מה שאין כן בגט, מיתה אינה דומה לגט, שמיתה לא מוציאה מרשות הבעל, ולכן מתייבמת.

המקדש מהיום ולאחר שלושים יום האם יכול לחזור בו
ולפ"ז⁵ מוכרח, מדתנן (ב"ב שם) מכרן האב מכורין עד שימות, דאין האב יכול לחזור מהמתנה, אף שלר' יוחנן מתחלת המתנה מחיים ונגמרת לאחר מיתה, ולפ"ז מהיום ולאחר שלשים לר' יוחנן אינו יכול לחזור מן הקדושין קודם שנגמרו השלשים יום, והא דאמר בירושלמי בשמועה דיעוד פ"ק דקדושין (ה"ב) אילו האומר לאשה הרי את

תנן שאם מכר האב הוי מכירה, מוכח שאין האב יכול לחזור בו אף על פי שמתחיל מהיום ונגמר לאחר מיתה, ולפי זה גם בקידושין אם מקדשה מהיום ולאחר שלושים יום, אינו יכול לחזור בו בתוך שלושים יום אפילו שיחול רק לאחר שלושים, וכל זה אם לא קדשה אחר, אבל קדשה אחר בתוך שלושים יוכל לחזור בו, דעל דעת כן שתהא אסורה עליו לא קדשה, וזה כוונת הירושלמי בקידושין (א, ב) דאם קדשה אחר אינה מקודשת.

כלפי כן יחיד אין המיתה סתירה למתנה, כי יורש הכל, וכיון שנתן רק לו, רק הוא קיבל, ולכן אפילו לרבנן דרבי יוחנן בן ברוקה (בבא בתרא קל). שאין לתת ירושה לבן בין הבנים, גם כן זכה בן זה מדין מתנה. [ולזה כתב והבן].

⁵ פירוש: לפי חבריא, לפי המבואר, גם במתנה לא אמרינן שנתן גוף מהיום ופירות לאחר מיתה, אלא הכל מתחיל מהיום ונגמר לאחר מיתה, ועל זה